

המגמה לשימור מורשת התרבות החומרית

תכנית הלימודים מורכבת מנושאי יסוד בשימור, נושאי התמחות, ונושאי בחירה אישיים. להלן פירוט הנושאים שמרכיבים את התכנית:

- תיאוריה, אתיקה, היסטוריה ופילוסופיה של דיסציפלינת השימור.
- רקע במקצועות ההומניסטיים והיכרות עם מרכיבי מורשת התרבות החומרית.
- בסיס מדעי להכרות עם חומרים ותכונותיהם.
- שיטות מחקר בשימור ויישומן.
- שיטות טיפול ושימור מעשי.

התכנית כוללת קורסי ליבה (חובה) בנושאים שונים המרכיבים את דיסציפלינת השימור, קורסי התמחות (חובה) וקורסי בחירה על פי תחומי העניין של כל סטודנט. קורסי הליבה ילמדו במסגרת השנה הראשונה וקורסי ההתמחות במסגרת השנה השנייה. קורסי ההשלמה (במידת הצורך) יילמדו לפני ו/או במהלך השנה הראשונה לתואר. קורסי הבחירה יילמדו במהלך השנה הראשונה והשנייה.

סטאז':

במהלך הלימודים יידרשו הסטודנטים לעבור סטאז' שילווה בהנחיה—במעבדה או בפרויקט שימור בארץ או בחו"ל בהיקף של כ-500 שעות. הניסיון המעשי שיירכש בסטאז' והנגישות שתהיה לסטודנטים לפרויקטים פעילים בשימור, יחד עם הידע והרקע התיאורטי והמחקרי שיילמדו בקורסים הם השילוב הנכון לעוסקים בדיסציפלינת השימור¹.

¹ רשות העתיקות מהווה כיום את אחד הגופים הגדולים המבצעים עבודות שימור בישראל ובכוונת התכנית לאפשר את ביצוע הסטאז' בשיתוף רשות העתיקות בפרויקט שימור פעיל ובכך לחשוף את הסטודנט להתנסות חשובה בשטח.

המגמה לשימור מורשת התרבות החומרית

מסלול א' (מסלול עם כתיבת עבודת גמר מחקרית – תזה): 32 שש"ס שבהן כתיבת שתי עבודות סמינריות, ועבודת גמר מחקרית (תזה). התזה תהווה 50% מהציון הסופי לתואר. בנוסף ישתתף כל סטודנט במהלך הלימודים בסטאז' שבו יצבור 500 שעות התנסות מעשית שתלווה בהנחיה. הלימודים במסלול זה יימשכו שנתיים עד שלוש שנים.

מסלול ב' (מסלול ללא תזה): 40 שש"ס שבהן כתיבת שלוש עבודות סמינריות, והגשת פרויקט סיום שיהווה 15% מהציון הסופי לתואר. בנוסף ישתתף כל סטודנט במהלך הלימודים בסטאז' שבו יצבור שעות עבודה והתנסות מעשית שתלווה בהנחיה. הלימודים במסלול זה יימשכו שנתיים.

תזה ופרויקט סיום:

במסגרת המסלול עם עבודת גמר מחקרית (תזה) יבחר הסטודנט נושא מחקר מבין מגוון הנושאים הרב המרכיב את מקצוע השימור: חומרים, מנגנוני בלייה, טיפולי שימור, תכנון בשימור, ניתוח ערכי מורשת ועוד. במסגרת מסלול ללא תזה יוגש פרויקט סיום על בסיס השילוב בין הניסיון המעשי והידע התיאורטי שרכשו.

1. פירוט הקורסים:

בשנה הראשונה: יילמדו שיעורי הליבה. הלימודים יכללו קורסים עיוניים, סיורים וסדנאות בנושאים הבאים: תיאוריה ואתיקה בשימור, חומרים וטכנולוגיה, שיטות עבודה בשימור, טכנולוגיות מתקדמות בשימור. בשנה זו יילמדו במקביל לקורסי החובה גם קורסי השלמה (על פי הצורך). קורסי בחירה יכולים להילמד בשנה זו ו/או בשנה השנייה.

המגמה לשימור מורשת התרבות החומרית

קורסי ליבה (חובה): שיעורים שכל תלמידי התכנית חייבים ללמוד בשנה א'.

שם הקורס	סמס טר	הנושאים הנלמדים	שש"ס
אתגרים מתודולוגיים, תפיסות וגישות בשימור	א	אתיקה, פילוסופיה, היסטוריה, ואמנות שימור	2
היבטים מחקריים בתהליך השימור	א	שלבי תהליך השימור. חשיבות המחקר והתיעוד בשימור, דו"חות שימור ושיטות עבודה ומחקר	2
מדעי השימור: חומרים, כימיה וטכנולוגיה	א	הכימיה של חומרים אורגאניים ואיאורגניים המיוצגים במונומנטים, אתרים וחפצים של מורשת התרבות. חומרים מודרניים לשימור	4
טכנולוגיות מתקדמות ויישומן בשימור	ב	תוכנות מחשב ייעודיות, שיטות סריקה וסקירה מתקדמות המקובלות בשימור	2
ניתוח מקרי מבחן בשימור (סמינר)	ב	ניתוח מקרי מבחן בנושאים הבאים: שיטות מחקר ויישומן, שיטות עבודה וניתוחן, התאמה בין חומרי שימור מודרניים וחומרים עתיקים	4
שימור מעשי (קורס מרוכז)	ב	עבודת שימור מעשית בשטח. יישום החומר הנלמד וביצועו (יתבצע באתר ארכיאולוגי או היסטורי)	2

סה"כ 16 שש"ס

בשנה השנייה: יילמדו קורסי התמחות בנושאים הבאים: מחקר ותיעוד, ניתוח
בעיות השימור והדרכים לפתרונן. קורסים של התנסות מעשית מונחית ומחקר
אישי (לתזה). במקביל לקורסי החובה יילמדו גם קורסי בחירה.

המגמה לשימור מורשת התרבות החומרית

קורסי התמחות (חובה):² קורסים אלו הם קורסי התמחות שיילמדו בשנה ב' במתכונת של סמינריונים, שיעורים רגילים ומעבדות.

שם הקורס	סמסטר	הנושאים הנלמדים	שש"ס
מתודולוגיות בתיקוד היסטורי וסקרי שימור (סמינר)	א	תיקוד וסקר למבנים ואתרים, סביבות עירוניות וארכיאולוגיות. עבודה ארכיונית וניתוח תצלומים ומפות היסטוריות.	2
אתגרים/מכשולים עיקריים בתהליכי שימור מונע (סמינר)	א	ניתוח התהליכים המשפיעים על השימור, גורמי בליה והרס, מנגנוני הבליה, שימור מונע וניטור	4
התמודדות עם תופעות הנדסיות בשימור מבנים או	א	בעיות שימור המופיעות במבנים. ניתוח של בעיות הנדסיות ודיון על הדרכים האפשריות לפתרון	2
שימור חפצים ואלמנטים אדריכליים	א	בעיות השימור המאפיינות חפצים ופריטים העשויים מחומרים שונים והדרכים להתמודדות איתן, ניתוח לפי סוג החומר	2
מעבדה בשימור או	ב	מעבדה בשימור חומרים ו"ממצא קטן": מחקר, תיעוד ושימור (פרויקט מונחה)	2 (4 שעות בפועל)
סטודיו בשימור	ב	סטודיו בנושא: שימור מבנים ואתרים: מחקר, תיעוד ושימור (פרויקט מונחה)	2 (4 שעות בפועל)
סמינר מומחי שימור	ב	מרצים אורחים המתמחים בהיבטים שונים של השימור כגון: פרויקטים נבחרים בשימור, אתיקה ופילוסופיה, חקיקה, הצגת אתרים לקהל, כלכלה, תיירות, טייחים, טקטוניקה, ועוד	ללא

סה"כ 10 שש"ס

² במסגרת השנה השנייה יוכלו הסטודנטים לבחור בין שתי תת-התמחויות: האחת מבנים היסטוריים ואתרים ארכיאולוגיים והשנייה חפצים וממצא קטן, ובהתאם לכך יבחרו קורסי החובה והבחירה של שנה זו.

המגמה לשימור מורשת התרבות החומרית

קורסי בחירה לדוגמא: קורסי הבחירה יילקחו ממאגר קורסים בדרג מ"א שייבחרו לתכנית בכל שנה מבין הקורסים הקיימים באוניברסיטה בחוגים השונים. קורסי הבחירה יותאמו לכל סטודנט באופן פרטני לאחר ייעוץ. להלן רשימת מרצים לדוגמא, מחוגים שונים באוניברסיטה. זוהי רשימה חלקית והשתתפות הסטודנטים בקורסים אלה תהיה באישור המרצים ובתיאום איתם:

שם החוג	שם המרצה	נושא התמחות וקורסים	נושאים לתכנית שימור
ארכיאולוגיה	פרופ' שריאל שלו	מטלורגיה עתיקה חקר חומרים עתיקים	חומרים, כימיה, מעבדת מחקר
	פרופ' ארתור סג"ל	ארכיאולוגיה קלאסית	ארכיטקטורה קלאסית
	פרופ' מינה עברון	פרהיסטוריה	מורשת תרבות
	ד"ר אדריאן בועז	התקופה הצלבנית	אדר' תקופות צלבניות פרויקט שימור
	פרופ' רוני רייך	ארכיאולוגיה קלאסית	ויטרוביוס – תולדות האדריכלות, שחזורי אתרים
	ד"ר אלכסנדר צצקין	מעבדה אנליטית וחומרים	גיא-ארכיאולוגיה
	פרופ' יוסי בן ארצי	גיאוגרפיה היסטורית התיישבות בא"י, שימור	שימור אתרים
לימודי א"י	ד"ר אסף זלצר	גיאוגרפיה היסטורית	ירושלים במאות ה-19 - 20
	ד"ר נורית שטובר	גיאולוגיה	רעידות אדמה וסיכונים סיסמיים בישראל
	ד"ר צור שלו	היסטוריה של המדע; הכרטוגרפיה של א"י	צליינים ונוסעים בארצות הלבנט
	ד"ר יהושע פרנקל	היסטוריה אסלאמית בימי הביניים	אתרים מוסלמיים בישראל

המגמה לשימור מורשת התרבות החומרית

תולדות האמנות	ד"ר סוניה קלינגר	אמנות עתיקה	אמנות עתיקה וניתוח יצירות; אמנות אטרסקית;
	ד"ר עדי ארליך	ארכיאולוגיה קלאסית	אמנות עתיקה
	ד"ר רון פוקס	תולדות האדריכלות	מסורת ומודרניות בארכיטקטורה
	פרופ' יוני אשר	רנסאנס ובארוק	מגמות באמנות הבארוק
	ד"ר אמה מעיין פנר	אמנות ביזאנטית וימי הביניים	מתודולוגיה באמנות;
גיאוגרפיה	ד"ר נועם גרינבאום	הידרולוגיה, גיאומורפולוגיה	
	ד"ר לאה ויטנברג	ניקוז, קרקעות	
	פרופ' ראסם חמאיסי	תכנון עירוני סביבתי בכפרים	נושאים תכנוניים בגרעיני כפרים
	ד"ר דן מלקינסון	שימושי מערכות מידע גיאוגרפיות	
	פרופ' יואל מנספלד	תיירות וסביבה	
ביולוגיה	ד"ר נגה קולינס קריינר	תיירות ופיתוח תיירותי	
	פרופ' משה ענבר	אנטמולוגיה	
	ד"ר מלכה הלפרין	מיקרוביולוגיה	
	ד"ר סלומון ואסר	אצות, חזזיות, פטריות	
ציוויליזציות ימיות	ד"ר יעקב כהנוב	ארכיאולוגיה ימית	שימור עץ רטוב
ניהול משאבי טבע וסביבה	ד"ר אופירה אילון	מערכות ניהול סביבתיות	
	פרופ' אורי מרינוב	תסקירי השפעה על הסביבה	
	עו"ד ישי שנידור	דיני תכנון ובנייה, הלכה למעשה	
הפקולטה למשפטים	פרופ' ב. פורטנוב	תכנון עירוני ואזורי	
ביה"ס לניהול	ד"ר ש. חודורוב	מדידה ומיפוי	

סה"כ 6 או 14 שש"ס